

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ СВОБОД У СУЧАСНІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ

Дослідження сутності політичної свободи належить до актуальних проблем. Адже людська свобода – єдиний універсальний індикатор визначення стану, рівня розвитку, а головне – ефективності функціонування всієї системи суспільно-політичних відносин, влади, дії політичних інститутів, різноманітних норм, законів, функціональної придатності політичної системи, громадянських основ буття.

Проблема політичної свободи в сучасній політичній науці України досліджується (безпосередньо чи дотично) у низці контекстів залежно від сфери, напряму чи предмета зацікавленості.

У зв'язку з цим у сучасній українській політичній науці з'явилася низка глибоких та цілком оригінальних досліджень, котрі зосереджуються на аналізі методологічних засад системи знань, що дають можливість звертатися до системного визначення місця та ролі людини в сучасних складних трансформаціях. Помітний внесок науковців котрі розглядають політичну історію України й історію вітчизняної політичної науки зробили М. Кармазіна, А. Круглашов, Ф. Кирилюк, Ю. Левенець, О. Солтовський, Я. Турчин, П. Шляхтун. Економічні, етнополітичний, соціальні, інституційні, виборчі, громадянські свободи у контексті демократично-правової держави вивчають, зокрема вітчизняні науковці Т. Андрющенко, В. Бебик, В. Бурдяк, І. Варзар, В. Горбантенко, В. Денисенко, Г. Кутц, М. Лендшел, М. Михальченко, С. Наумкіна, Н. Ротар, А. Сіленко, Л. Смола, Л. Ярова.

Саме до таких праць належить монографія Ю. Левенця «Теоретико-методологічні засади української суспільно-політичної думки: проблеми становлення та розвитку (друга половина XIX – початку XX століття)» [1]. Автор аналізує методологічні основи визначення політико-історичних особливостей розвитку України та способи осмислення історії, використовуючи контексти: ідеологічні чинники політичної боротьби за свободу та незалежність; концептуальні особливості характеристик, форм і методів боротьби за свободу («генетичний метод» М. Грушевського й «вольовий націоналізм» Д. Донцова); морально-етичний дискурс в історії вітчизняної політичної думки (антропологічний аспект).

Самі способи, умови, технології та принципи формування свободи в її індивідуальних і колективістських вимірах простежуємо у наукових розвідках В. Денисенка [2–6]. Свої моделі ментальних, культурних, правових, економічних основ політичних свобод Ю. Левенець та В. Денисенко вибудовують під різними кутами візій. Перший переважно акцентує на історичних умовах становлення політичної системи, політичних

відносин, а отже, і форм свободи в Україні; другий формує модель специфічності становлення буржуазних форм свободи в Європі XVI–XIX ст.

У Новий час, справедливо зауважує В. Денисенко, ці погляди репрезентувалися теоретиками суспільного договору та природних прав людини. І зовсім не утопічною виявилася така достатньо раціональна й прогресивна система теорій, адже з цього часу починає відлік алгоритм буржуазного суспільства: «Держава для людини, а не людина для держави». Така формула перетворюється на основу нового алгоритму свободи – як «свободи для людини», а не як «свободи від чужого». Отже, держава стала іманентною самій суті людини, але рівноцінно ж (чи, може, й більше) вона трансцендентна цій сутності людського буття. Це дає змогу навіть політичні свободи наповнити змістом людського буття, а не мертвими схемами політичних інститутів та відчужених владних відносин. Автор зауважує (і з ним не можна не погодитися), що така трансцендентність держави не перекреслює і не заперечує сутнісних ознак особи в ній, а навпаки, утверджує їх [5, с.116].

Найважливіше, з нашого погляду, в працях цього вченого те, що всі форми свободи він розглядає, використовуючи теорії лібералізму. Так, це насправді генетично правильно, хоча лібералізм як ідеологія та політична теорія в історії має декілька етапів суттєвої трансформації.

Також вважаємо за необхідне звернутися до наукової розвідки Г. Куц, яка аналізує трансформаційні процеси політичних теорій лібералізму [7]. У науковій праці здебільшого визначено основні відмінності між проблематикою класичного та сучасного лібералізму, але недостатньо висвітлено відмінності між проблематикою змісту, форм і детермінант трансформацій людської свободи загалом та політичної зокрема. Хоча значущою стає аргументація, що класична ліберальна теорія та неолібералізм акцентують на різних аспектах кореляції лібералізму з демократією. У неоліберальній теорії індивідуальна свобода часто прирівнюється до свободи корпоративної. Таке зміщення пріоритетів загрожує майбутньому демократії, оскільки неоліберали не здатні сприймати правління за принципом більшості, натомість вони готові віддати владу певній групі експертів.

Заслуговує на увагу колективна монографія українських науковців Л. Губерського, В. Андрущенка та М. Михальченка «Культура. Ідеологія. Особистість» [8]. Автори досліджують функціональні й генетичні основи людської свободи та культурно-історичні форми її репрезентації. Чільне місце посідає аналіз предметного поля культури, яке у кожній історичній та політичній системі стає не лише тлом, на котрому людина може задано творити себе, а й є особливою матрицею, що у кожній точці буття формує сенс людської діяльності, поступу через способи, умови здійснення свободи. Саме вона задає і сенс життю, і вектори, і зміст, і характер культурного та духовного, в тому числі й ідеологічного, прогресування.

Зроблено висновок, що проблема політичної свободи в сучасній політичній науці України досліджується (безпосередньо чи дотично) у низці

контекстів залежно від сфери, напряму чи предмета зацікавленості. Загалом ці візії можемо класифікувати у такий спосіб:

- пошуки оптимальних методологічних основ дослідження проблеми свободи;
- вивчення теоретичних концептів свободи і вітчизняних, і зарубіжних авторів;
- антропологічні визначення свободи;
- історичні форми та шляхи реалізації людських свобод;
- місце і пріоритети політичних форм свободи у співвідношенні з економічними, соціальними, культурними, національними тощо;
- інституційні й процесійні основи здійснення політичних форм свободи;
- соціальні, правові й управлінські чинники регулювання форм політичної свободи у транзитних суспільствах;
- питання людської свободи в контексті культурно-цивілізаційних суперечностей;
- проблеми загроз нинішнім формам свободи, пов'язані зі складними глобалізаційними, економічними, ресурсними, етнічними, релігійними та іншими чинниками.

Загалом аналіз джерел дає підстави стверджувати, що на сучасному етапі розвитку політичної науки в Україні проблема антропологічних та інституційних вимірів політичних свобод потребує детальнішого дослідження і на рівні методологічної форми системного осмислення, і на рівні практичного осягнення.

Література

1. Левенець Ю. Теоретико-методологічні засади української суспільно-політичної думки: проблеми становлення та розвитку (друга половина XIX – початок XX століття) / Ю. Левенець. – К. : Стилос, 2001. – 585 с.
2. Денисенко В. М. Аксіологія динаміки політичних процесів / В. М. Денисенко, В. Й. Климончук. – Львів: Простір-М, 2005. – 245 с.
3. Денисенко В. М. Дискурс свободи : утопія та реальність вибору / В.М. Денисенко, В.Й. Климончук, Ю.О. Привалов. – Львів : Астролябія, 2007. – 212 с.
4. Денисенко В. М. Проблема свободи людини: конотації у філософських теоріях Нового часу / В. М. Денисенко // Соціогуманітарні проблеми людини. – 2010. – № 4. – С. 115–129.
5. Денисенко В. М. Проблеми раціоналізму та ірраціоналізму в політичних теоріях Нового часу європейської історії / В.М. Денисенко. – Львів: ПАІС, 1997. – 274 с.
6. Денисенко В. Реформування інституційної системи політичних відносин та влади в державах транзитного характеру (на прикладі України) / В. М. Денисенко // Вісник Львівського університету. Філософські науки. – 2008. – Вип. 11. – С. 150–159.
7. Куц Г. М. Ліберальні трансформації політичного простору / Г. М. Куц. – Х.: Апостроф, 2011. – 300 с.

8. Губерський Л. Культура. Ідеологія. Особистість: методолог.-світоглядний аналіз / Л. Губерський, В. Андрущенко, М. Михальченко. – К.: Знання України, 2002. – 580 с.

Ком В.Р.

студент

Національний університет «Одеська юридична академія»

ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ, СУБ'ЄКТИ, ФУНКЦІЇ

Політична діяльність включає як професійну діяльність (розробку правових норм, організацію політичних процесів, управління політичними інститутами) так і політичну участь і політичну активність. До сфери політичної діяльності належать парламентська, партійна діяльність, управлінська діяльність на різних рівнях (глобальному, національному, регіональному та муніципальному), політичний менеджмент і виборчий маркетинг.

Професійна політична діяльність спрямована на створення, розвиток і вдосконалення політичних інститутів та регулювання соціальних і політичних відносин.

За спрямованістю вектору суспільного розвитку політична діяльність може бути інноваційною (тобто зорієнтованою на впровадження нових політичних інститутів, відносин), стабілізуючою (тобто спрямованою на збереження status-quo, недопущення змін), консервативною (тобто націленою на збереження старих інститутів і звичних форм взаємодії), реакційною (тобто спрямованою на відновлення інститутів минулого).

До суб'єктів політичної діяльності відносять як окремих осіб так соціальні групи. Зокрема, індивід виступає учасником політичної взаємодії як представник певної групи або як громадянин, наділений політико-правовою суб'єктністю (політичний актор, або виборець). Виділяють кілька рівнів політичної суб'єктності особи: – виконання громадських обов'язків, участь у голосуванні на виборах та референдумах; – участь у діяльності громадської організації та політичної партії; роль політичного актора (політичний діяч, управлінець, депутат, політичний лідер). До політичних та владних акторів належать керівники органів влади, партій і громадських організацій, які беруть безпосередню участь у виробленні, прийнятті й реалізації політичних рішень, забезпеченні позитивної динаміки політичного процесу.

Суб'єктами політичної діяльності виступають також соціальні групи та спільноти. Вони мають етнонаціональні, соціально-класові, професійні, територіальні, конфесійні характеристики, усвідомлюють свої групові інтереси і намагаються їх реалізувати через політичну діяльність. До таких організованих груп належать групи тиску (лоббі), громадські об'єднання, політичні партії та владні структури різного рівня (глобального, національного, регіонального, локального). Суб'єкти політичної діяльності